LATENTE BELASTINGSCHULDEN

door A. F. Lafeber

Met belangstelling heb ik gelezen hetgeen de Heer A. Nierhoff in zijn artikel in het Juli-nummer heeft geschreven over de „latente belastingschulden en haar betekenis voor de balans". Bij het lezen heb ik enkele aantekeningen gemaakt, die wellicht ook andere lezers zullen interesseren.

1. De Heer Nierhoff geeft in zijn artikel een overzicht van de diverse fiscale reserves, die tezamen de N.O.R. vormen en komt daarna tot de conclusie, dat N.V.'s de claim, die de fiscus op deze N.O.R. heeft, als volgt moeten waarderen:

a. op 30 % van de N.O.R. indien de belastingplichtige de bedoeling heeft de gehele N.O.R. vrijwillig af te kopen;
b. op basis van 40 % voor het *gedeelte* van de N.O.R., dat de N.V. wil gaan afkopen;
c. op basis van het huidige tarief voorzover geen voornemen bestaat tot vrijwillige opheffing van de N.O.R. (geheel of gedeeltelijk).

Enige nadere precisering lijkt mij hier nodig. Mogelijkheden a. en b. zijn juist, indien de bedoelingen van de belastingplichtige op korte termijn inderdaad tot afkoop leiden. Mogelijkheid c. behoeft echter niet steeds te leiden tot waardering op basis van het huidige tarief. De waardering hangt geheel en al af van de toekomstverwachtingen. Een N.V. met regelmatig hoge winsten en lage uitdelingen behoeft niet te vrezen voor daling van het vermogen beneden het peilvermogen. Door de regelmaat in de uitkomsten behoeft ook niet compensatie van verliezen met de N.O.R. op te treden. In dergelijke omstandigheden ligt de afboeking van de N.O.R. in een ver verschiet. Vrijwillige afkoop is te allen tijde nog mogelijk. Er is echter voorlopig geen aanleiding om hiertoe over te gaan. Het is alleszins te verdedigen de latente belastingschuld in een dergelijk geval te waarderen op zeg 25 % van de N.O.R. Dit percentage is dan berekend op basis van 30 %, uitgaande van de gedachte, dat vrijwillige afkoop steeds mogelijk is, waarbij 5 % is afgetrokken om de rentewinst te verdisconteren, die behaald wordt doordat de afwikkeling gerekend wordt op een later tijdstip plaats te vinden. Bij een rentevoet van 4 % betekent een aftrek van 5 % van de 30 % dat rekening gehouden wordt met een uitstel van betaling van 5 jaar. Dit is niet te veel. De periode is daarom niet te lang genomen, omdat, zoals door de Heer A. Nierhoff vermeld, de minister wel eens tot gedwongen afkoop van de N.O.R. kan overgaan. Uiteraard is deze laatste factor practisch niet concreet in cijfers uit te drukken.

Een N.V. met sterk wisselende uitkomsten, waarbij verliesjaren gemakkelijk kunnen optreden zal tot een andere waardering van haar latente belastingschuld komen. Indien b.v. deze N.V. een N.O.R. heeft van *f* 50.000,— en een verliesjaar in het verschiet eveneens van *f* 50.000,— met daarop volgend een winstjaar van *f* 50.000,— of meer, dan heeft het bestaan van de N.O.R. tengevolge, dat compensatie van verliesjaar met daaropvolgend winstjaar niet mogelijk is. Het komende winstjaar wordt dus vol belast tegen de dan geldende tarieven, welke, uitgaande van de huidige tarieven, hoger liggen dan 40 %. Er is dan dus alle aanleiding om de latente belastingschuld te stellen op bv. 45 %. Uit de uit-

komst van deze beschouwing vloeit wel duidelijk voort, dat deze N.V. er verstandig aan zal doen, indien althans haar liquide positie dit toelaat, de N.O.R. bijtijds vrijwillig af te kopen.

Overigens is ook 45 % niet de enig mogelijke uitkomst van de redenering bij bovengenoemde N.V. De redenering ging er van uit, dat de N.O.R. compensatie verhindert van verliesjaren met daaropvolgende winstjaren. Indien de N.O.R. echter gevormd is uit vroeger belastingvrij gereserveerde winsten kan men ook stellen, dat komende verliezen op deze vroeger gevormde reserves worden afgeboekt. De latente belastingschuld is dan dus ontstaan uit in de jaren 1946 t/m 1949 belastingvrij gereserveerde winsten. Toen is dus belasting uitgespaard (ondernemingsbelasting en vennootschapsbelasting, ongeveer 33-36 % van de belastbare winst). Redelijk is dus de latente belastingschuld te stellen op iets minder dan 33-36 % (minder i.v.m. rente-winst). Tegen deze laatste redenering is aan te voeren, dat zij gebaseerd is op het historische ontstaan van de latente belastingschuld en geen rekening houdt met de inmiddels opgetreden tariefswijzigingen.

2. Hoe komt de latente belastingschuld in de balans? Het zal duidelijk zijn, dat indien, terecht, besloten is, een latente belastingschuld in de balans op te voeren, eveneens moet nagegaan worden ten laste waarvan deze belastingschuld moet worden gevormd. Deze vraag is het eenvoudigst te beantwoorden, indien verondersteld wordt, dat commerciële balans en fiscale cijfers parallel lopen. Voorzover de N.O.R. bestaat uit onbelaste reserves, gevormd onder de Wet Belastingherziening 1947, had, zoals hierboven opgemerkt, de latente belastingschuld reeds in de jaren 1946 t/m 1949 moeten worden gevormd door bij de winstverdelingen van die jaren zeg 30 % van de onbelaste winst aan de latente belastingschuld toe te voegen. Is dit niet gebeurd, dan dient dit alsnog te geschieden bij voorkeur ten laste van die rekeningen, waaraan deze winsten 1946 t/m 1949 ten goede zijn gekomen (bv. onverdeelde winst oude jaren, algemene reserve).

Bij herwaardering van bedrijfsmiddelen per 1.1.'50 ligt het voor de hand om van de herwaarderings-„winst" een gedeelte naar de latente belastingschuld over te boeken. Uiteraard biedt deze methode gevaren. In de meeste gevallen is hier geen sprake van winst, slechts van een min of meer aanpassen van de boekwaarde aan het huidige prijspeil. De onderneming, welke herwaardeert, zal zich moeten realiseren, dat de fiscus een claim houdt op schijnwinst en zal er daarom goed aan doen zich te realiseren, dat op deze wijze haar vermogen wordt aangetast en dat het daarom beter is ten laste van reële winsten vanaf 1950 het bedrag, nodig voor de vorming van voldoende reserve tegen deze claim, te reserveren.

Gaat de onderneming bedragen toevoegen aan de N.O.R., door reservering van de boekwaarde van teloorgegane activa ten laste van de fiscale winst van een bepaald jaar dan zal in datzelfde jaar ten laste van de winstverdeling een toevoeging aan de latente belastingschuld moeten plaatsvinden.

3. Onder welke naam en waar verschijnt de latente belastingschuld in de balans? Indien verwacht mag worden, dat de latente belastingschuld spoedig tot afwikkeling zal komen, is er geen bezwaar tegen het bedrag hiervan te combineren met de „nog te betalen belastingen" d.w.z.

schulden, welke binnen korte tijd door betaling van aanslagen zullen aflopen. Is niet een spoedige afloop te verwachten, dan zullen deze belastingschulden afzonderlijk in de balans moeten blijken, teneinde het inzicht in de financiële positie te behouden. Een algemeen gangbare benaming is er naar mijn beste weten voor de latente belastingschulden nog niet.

4. De problemen worden ingewikkelder zodra men zich realiseert, dat in vele gevallen fiscale vermogensopstelling en commerciële balans niet parallel lopen. Hierbij zal blijken, dat niet alleen de N.O.R. beslist over de hoogte van de latente belastingschuld. Stel een N.V. heeft fiscaal haar bedrijfsmiddelen geheel of grotendeels afgeschreven. Er is geen N.O.R. Commerciëel staan de bedrijfsmiddelen te boek voor vervangingswaarde. De komende jaren zullen dus resultatenrekeningen te zien geven, waarin terecht afschrijvingen zijn verwerkt. De fiscale winstberekening zal deze afschrijvingen missen. Er zal dus belasting worden betaald over het bedrag van de afschrijvingen. De toekomstige winstverdelingen zullen dus onredelijk zwaar belast worden met belastingen. Dit vloeit voort uit de huidige afwijking tussen commerciële balans en fiscale vermogensopstelling. Die afwijking kan veroorzaakt zijn door vroegere extra-afschrijvingen, welke toen dus belastingbesparing hebben opgeleverd, of wel doordat de prijsstijging de vervangingswaarde heeft doen stijgen. Wil de N.V. m.i. nu alle consequenties van de prijsstijging in haar balans tot uitdrukking brengen dan zal zij niet kunnen volstaan met de vervangingswaarde van de bedrijfsmiddelen op te voeren, maar zal zij tevens de geschatte contante waarde van de op de genoteerde schijnwinst te betalen belastingen onder de passiva moeten opvoeren. Deze latente belastingschuld zal dan in de loop van de jaren geleidelijk aan, parallel lopend met de commerciële afschrijvingen, verdwijnen ten gunste van de jaarlijks op aanslagen te betalen bedragen. Hier ontstaat dus een latente belastingschuld, welke niet haar oorzaak vindt in de N.O.R.

Ook het omgekeerde geval kan zich voordoen. Vele N.V.'s hebben hun bedrijfsmiddelen in hun commerciële balans sterk afgeschreven, dikwijls tot op ƒ 1,—. Fiscaal staan deze bedrijfsmiddelen nog voor een bepaald bedrag te boek. Stel nu dat de N.V. fiscaal gaat herwaarderen, commerciëel echter niet. Er ontstaat een N.O.R. met een bijbehorende belastingschuld. Moet nu deze N.V. in het jaar, waarin zij meent een fiscaal voordelige maatregel te treffen, haar winstverdeling belasten met de reservering van een bedrag voor een latente belastingschuld? M.i. is dit niet nodig. Tegenover de latente belastingschuld staat het voordeel, dat de N.V. in de komende jaren belasting betaalt over commerciële winst minus fiscale afschrijvingen. M.i. kan derhalve volstaan worden met jaarlijks ten laste van de winst van dat jaar een bedrag te reserveren (ongeveer overeenkomende met belastingpercentage maal bedrag fiscale afschrijvingen) en op deze wijze een reserve voor latente belastingschulden aan te kweken. Dat men hierbij aan de veilige kant moet reserveren met het oog op eventuele gedwongen afkoop van de N.O.R. spreekt vanzelf.

Tenslotte nóg een geval, waarin de latente belastingschuld geen verband houdt met de N.O.R. Indien een N.V. gebruik maakt van de mogelijkheid van $^1/_3$ extra-afschrijving en deze afschrijving commerciëel

niet toepast is het gewenst in het jaar van extra-afschrijving (dus een jaar met lage belastingen) een bedrag te reserveren voor de relatief hoge belastingen in de komende jaren, omdat dan het belastbaar bedrag hoger ligt dan de commerciële winst.

Uit het bovenstaand blijkt wel, dat de bepaling van de latente belastingschulden niet altijd even gemakkelijk is.

Een algemene regel is practisch niet aan te geven. Vandaar dan ook, dat in het bovenstaande voornamelijk met voorbeelden is gewerkt.
